

INTERNATIONAL JOURNAL OF FIELD EDUCATION

Examination of Metaphorical Perceptions of 4th Grade Students on the Concept of Collaboration

Gönül Baştürk¹

Sakarya University, Institute of Educational Sciences, Department of Basic Education

Mustafa Bektaş²³

Sakarya University, Faculty of Education, Department of Basic Education

ABSTRACT

The aim of the study is to examine the metaphors developed by 4th grade students for the concept of collaboration. This study has been carried out by using phenomenological model of qualitative research methods. The research was carried out with 157 students from the 4th grade students of a primary school in the central district of Ankara in the second term of the 2017-2018 Academic Year. The data obtained from each student participating in the study completing the statement "Collaboration is like ... because ..." were analyzed by using qualitative and quantitative data analysis techniques. In the study, 108 primary school 4th grade students developed 64 different metaphors for the concept of collaboration. 12 conceptual categories were created from these metaphors. When the distribution of metaphors to conceptual categories is examined, it is seen that the most metaphors are in the conceptual category of collaboration as value, and the least metaphors are in the conceptual category of collaboration as an element of nature. When these conceptual categories are examined, it is seen that there are positive metaphors in 12 categories. The conceptual categories obtained in this study can help the teachers to identify the deficiencies of the students about the concept of collaboration and to prepare activities to overcome their shortcomings by attracting the attention of the students.

Key Words: Collaboration, metaphorical perception, primary school students

ARTICLE INFO

Received: 04.03.2019

Published online:
28.05.2019

* This study was presented as an oral presentation at ERPA 2018 International Congresses Education which was held between 28 June - 1 July 2018 with the title of "Examining the metaphors of 4th grade students in the concept of cooperation".

¹ Corresponding author: Master Student

gonul.basturk@ogr.sakarya.edu.tr

² Assoc. Prof.

mbektas@sakarya.edu.tr

İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin İşbirliği Kavramına Yönelik Metaforik Algılarının İncelenmesi*¹

Gönül Baştürk²²

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim ABD

Mustafa Bektaş³³

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü

ÖZET

Araştırmanın amacı, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin işbirliği kavramına yönelik geliştirdikleri metaforları incelemektir. Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılarak yürütülmüştür. Araştırma 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılı'nın 2. döneminde Ankara ili merkez ilçesinde yer alan bir ilkokulun 4. sınıf öğrencilerinden 157 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmaya katılan her bir öğrencinin “İşbirliği ... gibidir; çünkü ... ” ifadesini tamamlamalarıyla elde edilen veriler nitel ve nicel veri çözümleme teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada 108 ilkokul 4. sınıf öğrencisi işbirliği kavramına yönelik 64 farklı metafor geliştirmiştir. Bu metaforlardan 12 kavramsal kategori oluşturulmuştur. Metaforların kavramsal kategorilere dağılımı incelendiğinde en çok metaforun değer olarak işbirliği, en az metaforun ise doğa unsuru olarak işbirliği kavramsal kategorilerinde yer aldığı görülmektedir. Bu kavramsal kategoriler incelendiğinde, 12 kategoride de olumlu metaforlar bulunmaktadır. Bu çalışmada elde edilen kavramsal kategoriler sınıf öğretmenlerinin işbirliği kavramı ile ilgili öğrencilerin eksikliklerini belirleme ve bu konuda öğrencilerin dikkatini çekerek eksikliklerini giderecek etkinlikler hazırlamalarına yardımcı olabilir.

Anahtar Kelimeler: İşbirliği, metaforik algı, ilkokul öğrencileri

MAKALE BİLGİSİ

Alınma

Tarihi:04.03.2019

Çevrimiçi yayınlanma

tarihi:28.05.2019

* Bu çalışma "İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin iş birliği kavramına yükledikleri metaforların incelenmesi" başlığı ile 28 Haziran-1 Temmuz 2018 tarihleri arasında düzenlenen ERPA 2018 International Congresses on Education'da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Yüksek Lisans Öğrencisi

gonulbasturk@hotmail.com

³ Doç.Dr.

mbektas@sakarya.edu.tr

Giriş

Günümüzde öğretmenlerin eğitim ortamında kullandıkları öğretim yöntemlerine baktığımızda çoğu zaman geleneksel yöntemlerle öğretmenlerin aktif öğrencilerin pasif konumda olduğunu görmekteyiz. Sünbül'e (1996) göre başarılı öğretmen çoğunlukla öğrencilerin yerine karar veren, konunun ve sürecin hâkimi, dersle ilgili her türlü düzenlemeyi aktif olarak yapan, bilgisiyle öğrencinin başarısına katkı sağlayan kişi olarak belirlenmektedir. Ancak değişen şartlardan dolayı gelişen eğitim anlayışında artık daha farklı öğrenme ortamları kabul görmektedir. Ülkemizde yaygın olarak öğrenciyi merkeze alan bir eğitim anlayışının olması gerektiği düşünülürken çoğu zaman öğretmen merkezli bir eğitim verildiği söylenebilir. Öğrenci merkezli ortamlarda bilgiyi üretebilen, günlük hayatta işlevsel olarak kullanabilen, empati kurabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan bireyler yetişebilir. Böyle ortamların oluşturulabilmesi için işbirliği önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin işbirliği yapma fırsatı sunan ortamlarda öğrenme alışkanlıkları gelişir ve öğrencilere bu öğrendiklerini işbirliği içerisinde uygulama fırsatı sunulursa geleceğin toplumunu oluşturacak bireylerin daha iş birliği olmaları sağlanabilir.

Senemoğlu (2009) işbirliğinin güdüleyici olma, dikkat arttırma, problem çözme, üst düzey becerilerini geliştirme, farklı bakış açısıyla bakabilme, empati kurma, fikirlere saygı duyma, hoşgörülü olma, tartışmayı öğrenme, demokratik yaşama alışkanlığı kazanma vb. katkılarının olduğunu vurgulamaktadır. Diğer yandan Laal, Naseri, Laal ve Kermanshahi (2012) işbirliğinin konsensüse dayandığını vurgulayarak genellikle diğer insanlarla yaşamak ve onlarla bir uğraşa odaklanmak gibi avantajlar sağladığını belirtmektedir. İşbirliğiyle yapılan öğretimlerde öğrenciler eğitim programında yer alan bilişsel davranışları kazanırken aynı zamanda kendini ifade etme, sorumluluk paylaşma gibi sosyal davranış kazanması ve sosyal ihtiyaçlarının da giderilmesi sağlanır (Erden, 1988). Aynı zamanda öğrencilerin duygusal gelişimlerini pozitif yönde etkileyen iş birliği öğrenmenin ekonomiklik ve kullanılabilirlik açısından daha cazip bir yöntem (Açıkgöz, 1992) olarak görülmesinden ötürü tüm derslerde kullanılması yararlı olabilir.

Dede'ye (2009) göre işbirliği sadece 21. yüzyıla ait bir beceri değildir, yüzyıllardır var olan ve yüzyıllar sonra da varlığını sürdürecektir bir beceridir. 21. yüzyıl becerileri ve bu becerilerin eğitim yoluyla kazandırılması son yıllarda araştırmalara sıkça konu edilmektedir (Laal, Laal ve Kermanshahi, 2012 ve Partnership for 21st century skills [P21] 2019). Yapılan araştırmalarda 21. yüzyılda bireyde bulunması gereken becerilerde farklılıklar ve benzerlikler bulunsa da ortak olarak değinilen beceriler: iletişim, işbirliği, bilgi-medya-teknoloji okuryazarlığı, sosyal ve kültürel yeteneklerdir (Kocakaya ve Kotluk, 2015). Fullan'a (2013: 9) göre işbirliği 21. yüzyıl bağlamında takım halinde çalışabilme, öğrenmeyi öğrenme ve öğrenmeye katkıda bulunma, sosyal ağ becerileri, empati kurabilme becerilerini gerektirir. İşbirlikli çalışmalarda bu becerilerin gelişeceği söylenebilir. Bu nedenle öğretim ortamlarında işbirliği desteklenebilir.

Uyumlu grup üyeleri seçme ve grup kurallarını belirleme işbirliğini olumlu yönde desteklemektedir. Farklılıklardan yararlanarak grup etkinliklerini seçmek grup üyelerinin bakış açılarını ve deneyimlerini arttıracaktır. Derin öğrenmeleri desteklemek için tartışma stratejilerini kullanmak etkili olabilir. İşbirliğini daha önce deneyimlememiş öğrenciler için ilgili sorular sormalarını sağlayacak hazırlık becerileri geliştirilmelidir. Bu süreçte öğrenciler sorulara cevap arama, olası çözümleri araştırma ve bilgiye ulaşma konusunda daha bağımsız olmaya yönlendirilmelidir. Tüm bunları sağlayacak öğretmenler de kolaylaştırıcı ve koçluk rolünü öğrenmelidir (Trilling ve Fadel, 2009).

Öğrenciler birlikte çalışırken öğrenmeleri sınıfla sınırlı kalmaz, bu süreç birbirleriyle etkileşimleri sayesinde sınıf dışında öğrenmelerini de sağlarlar. Üstelik öğrenciler yüksek düzeyde bir etkileşim sergiledikleri için kendilerine özgü öğrenme ortamları oluştururlar. Özgün bir öğrenme, öğrencilere komut verilmeyen veya kontrol edilmeyen durumlarda fikirlerini ve düşüncelerini rahatça paylaşabileceği bir sınıf ortamına odaklanır. İçeriğin sorumlusu doğrudan öğrencidir. Öğrencilerin ortak bir hedefe katkıda bulunduğu durumlarda grup üyeleri arasında olumlu bir bağlanma deneyimi edinilir. Ayrıca, öğrencilerin işbirlikçi kazanımlar edinebilmeleri için öğretmen tarafından işbirliğine katılmaları teşvik edilmelidir (Lucu ve Marin, 2014). İşbirliğine dayalı öğrenme yöntemi ve bu yöntem kapsamındaki tekniklerin etkililiği eğitimciler tarafından dile getirilmiştir (Doymuş, Şimşek ve Bayrakçeken, 2004; Demirci, 2010; Aydın ve Ünlü, 2011; Akçay ve Doymuş, 2012; Şen ve Yılmaz, 2013; Batdı, 2013; Capar ve Tarım, 2015; Arslan ve Zengin, 2016; Baydar ve Cumhuriyet, 2017; Doymuş ve Okumuş, 2018; Korkmaz ve Serin, 2018). Bu konuyla ilişkili yapılan çalışmalarda işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrenciye etkileri olumlu ve olumsuz yönleriyle incelenmiştir.

Demirel'e (2007) göre işbirliğine dayalı öğrenme için gruplar duruma uygun farklı sayıda öğrenci içerir, grup içi ve gruplar arası işbirliği ve rekabeti sağlar, kişilik özelliklerinin gelişimine katkı sağlayarak başarı ya da başarısızlığın grupça üstlenilmesini gerektirir ve öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal yönden dengeli gelişimine katkı sağlar. Yıldız (1999) işbirlikli öğrenmenin yarışmalı ve bir tek kişi tarafından yapılan çalışmalarla kıyaslandığında başarılı olmak için öğrencilerin çaba sarf etme, üretken olma, zaman yönetimi, üst düzey düşünme, empati, karşılıklı güven, hoşgörü gibi özelliklerini daha fazla geliştirdiğini ifade etmektedir.

Her takım halinde çalışmada işbirliğinden söz etmek mümkün değildir. Bazı çalışmalarda işbirliğini engelleyen durumlar da vardır. Büyükkaragöz ve Çivi'ye (1999) göre işbirliğine dayalı öğrenmede öğretmenin süreci iyi kontrol edememesi durumunda öğrencinin hazıra konması, hazıra konma durumlarında bazı öğrencilerin çabalarının azalması, bir alanda başarılı olan bireylerin hep o alanı tercih ederek daha iyi olması fakat diğerlerin ihmal edilebilme riski, bir alanda daha başarılı olanların diğer grup üyelerinin karara ve süreçlere katılmalarını gölgelemesi gibi olumsuz etkiler ortaya çıkabilir.

Çağımızda insanların karşılaştığı sorunlara çözüm üretebilen, doğru bilgiye ulaşabilen, farklı bakış açısıyla bakabilen, karar verebilen, yenilikçi, zamana ayak uydurabilen, farkındalık yaratabilen, yeni bir şeyler ortaya koyabilen, ilgi ve yeteneklerinin farkında olan ve en önemlisi takım halinde hareket ederek işbirliği yapabilen insanlar olması istenmektedir. Öğrenme süreçlerinde işbirliğine önem verilmesinin öğrencilerde oluşturduğu algıyı ortaya koyabilmek için öğrencilerin işbirliğine yönelik geliştirdikleri metaforlar bilgi sağlayıcı bir kaynak olabilir.

Erden'e (1988: 60) göre işbirliği yapılan öğretimlerde öğrenciler eğitim programında yer alan bilişsel davranışları kazanırken aynı zamanda kendini ifade etme, sorumluluk paylaşma gibi sosyal davranışları kazanır ve öğrencilerin sosyal ihtiyaçlarının giderilmesi sağlanır. Böylece öğrencilerin işbirliği çalışmalarına kazanımları edinme, sosyal davranış kazanma ve sosyal ihtiyaçlarını karşılama vb. açısından nasıl bir anlam yüklediği bu araştırma sonucunda belirginleşebilir.

Metafor kelimesi birçok anlama gelmektedir. TDK'ye (2018) göre metafor kelimesinin anlamı mecaz olarak gösterilmektedir. Mecaz kelimesinin anlamına bakıldığında ise "bir ilgi veya benzetme neticesinde gerçek anlamından farklı anlamda kullanılan söz, bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde kullanma, metafor" şeklinde açıklandığını görmekteyiz. Lakoff ve Johnson'a (2015) göre insan, hayatın içerisindeki realiteyi ancak metaforlar yoluyla ve metaforik olarak elde edebilir.

Bu araştırmanın amacı, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin işbirliği kavramını metaforlar yoluyla nasıl tanımladıklarının belirlenmesidir. Çalışmanın amacı doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin işbirliği kavramına yönelik;

- 1- Geliştirdikleri metaforlar nelerdir?
- 2- Geliştirdikleri metaforlar hangi kavramsal kategoriler altında toplanmaktadır?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Metaforlar aracılığıyla öğrencilerin işbirliği kavramına yükledikleri anlamları inceleyen bu araştırma olgubilim deseni nitelikte bir araştırmadır. Olgu bilim deseni, çevremizdeki olayları, tecrübeleri, algıları, durumları, kavram ve yönelimler gibi farkında olduğumuz, yabancılaşmamız ancak tam anlamıyla, derinlemesine kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zeminini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2016:69). Araştırmada önce metaforlar aracılığıyla oluşturulan veriler toplanmış ve daha sonra veri analizi gerçekleştirilmiştir. Veri toplama çalışmalarının merkezinde metafora yer verilen açık uçlu sorulardan oluşan araştırmalarda çok çeşitli metaforlar elde edilebilir. Metaforlar ayrıştırılırken benzerlikleri ve farklılıkları göz önüne alınır ve hangi başlık altındaki temada bulunacağına karar verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016:210).

Çalışma Grubu

Çalışma grubu Ankara'da bir ilkokulun 4. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılında Ankara'nın merkez ilçesindeki bir ilkokulda öğrenim gören 157 tane 4. sınıf öğrencisinden veri toplanmıştır. Ancak farklı gerekçelerle çalışma grubuna dahil edilmeyen 49 veri toplama aracı elenmiştir. 108 dördüncü sınıf öğrencisinden oluşan çalışma grubunun özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Formu Geçerli Sayılan Öğrencilerin Özellikleri

Cinsiyet		Daha önce grup çalışması yapmış olma durumu		Kardeş sayısı						Ailedeki kaçınıcı çocuk olduğu				
Kız	Erkek	Evet	Hayır	0	1	2	3	4-5	6-10	1.	2.	3.	4.	6-10.
62	46	96	12	4	6	48	39	9	2	47	34	22	3	2

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında kullanılan veri toplama aracı araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin işbirliği kavramına ilişkin düşüncelerini ortaya koymaları için hazırlanan veri toplama aracı açık uçlu iki sorudan oluşmaktadır. Veri toplama aracı için iki alan uzmanından görüş alınarak önerileri doğrultusunda düzeltme yapılmıştır. Veri toplama aracında ilkokul 4. sınıf öğrencilerinden "İşbirliği ... gibidir; çünkü ..." cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Ayrıca veri toplama aracında cinsiyet, daha önce grup çalışması yapıp yapmadığı, kaç kardeşe sahip oldukları ve ailedeki kaçınıcı çocuk olduklarına dair bilgi içeren kısımları da doldurmaları istenmiştir. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin görüşlerini yazarak ifade ettikleri veri toplama aracı bir doküman olarak araştırmanın veri kaynağını oluşturmuştur.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Benzerlikler ve farklılıklardan yola çıkarak bir tema etrafında gruplandırabilmek ve bunları düzenli bir şekilde anlamlandırıp yorumlayabilmek içerik analizinin temelini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Elde edilen verilerle içerik analizi yapılırken beş aşamadan oluşan süreç izlenmiştir (Saban, 2009).

Ayıklama, sınıflandırma ve kodlama: Öğrencilerden elde edilen verilerde öncelikle veri toplama araçlarına 1'den başlayarak numaralar verilmiş ve metaforların gerekçelerinin metaforla ilişkilendirilerek açık bir şekilde ifade edilip edilemediğine karar verilmiştir. Bu veri toplama araçlarından “İşbirliği dayanışma gibidir, çünkü ...” veya “İşbirliği dost gibidir, çünkü dostuz.” gibi metaforun yer aldığı ancak gerekçesinin yer almadığı; “İşbirliği ... gibidir, çünkü barış gerektirir.” gibi metafor yazılmadan gerekçenin yazıldığı; “İşbirliği taş gibidir, çünkü dayanışma beraber hareket etmek demektir. Her zaman beraber hareket etmeliyiz.” gibi metafor ile gerekçesinin örtüşmediği; yazısı okunaklı olmayan ve boş bırakılan veri toplama araçları elenmiştir. Böylece veri toplama araçlarının 49 tanesi belirtilen nedenlerden dolayı elenerek çalışmada 108 öğrencinin geliştirdiği metaforlar ele alınmıştır. Araştırmada ele alınan metaforların gerekçesinin hangi öğrenciye ait olduğunu belirleyebilmek için ifadenin başına veri toplama aracı sıra numarası (1,2,3...), cinsiyetleri için kadın (K), erkek (E) ve öğrenci için (Ö) eklenerek kodlamalar yapılmıştır. Daha sonra kolay çalışabilmek adına veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Örnek metafor imgesi derlemesi: Ham veriler tekrar gözden geçirilmiştir. Elde edilen verilerin ayıklanma aşamasından sonra 108 metafor geçerli kabul edilmiştir. Kolaylık sağlaması açısından metaforlar bilgisayar programı yardımıyla alfabetik sıraya koyulmuştur. Metaforları bir kategori altında toplarken kolaylık sağlamada ve veri analizinde yorumların geçerliliğini sağlayabilmek için örnek metaforlar listesi oluşturulmuştur. Aynı zamanda veriler bilgisayar ortamında saklanmıştır.

Kavramsal kategorilerin oluşturulması: Metaforlar kodlandıktan sonra kavramsal kategoriler oluşturulurken örnek metafor listesindeki veriler incelenmiş ve benzer özellikler taşıyan metaforlar belirlenmiştir. Her bir metaforun “işbirliği” olgusunu nasıl ve hangi özelliklerine göre anlamlandırdığı incelenmiştir. Metaforların işbirliğine yükledikleri anlamların benzerlik ve farklılıklarına göre kavramsal kategoriler oluşturulmuştur. Sonuç olarak öğrencilerin geliştirdikleri metaforlardan 12 kavramsal kategori ortaya çıkmıştır.

Geçerlik ve güvenilirlik: Nitel bir çalışmada geçerliğin önemli ölçütlerinden biri elde edilen verilerin detaylı olarak aktarılması ve sonuca nasıl ulaşıldığının açıklanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada öncelikli olarak veri analiz süreçlerinin tüm aşamaları anlatılarak geçerlilik sağlanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler ve kavramsal kategoriler tablolar ile sunularak anlaşılması kolaylaştırılmıştır. İkinci olarak ise çalışmada elde edilen metaforların her biri için onu en iyi temsil ettiği düşünülen örnek metafor açıklaması derlenmiş ve bu metafor açıklamaları bulgular kısmında hangi öğrenciye ait olduğu belirtilerek verilmiştir. Geliştirilen metaforlar araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kavramsal kategorilere dağıtılmıştır. Daha sonra araştırmacılar kavramsal kategorileri karşılaştırarak ortaklaştırmışlardır. Sonrasında bir alan uzmanından metaforlar ve kategoriler boş kalmamak kaydıyla aynı işlemi yapması istenmiştir. Araştırmacılar tarafından oluşturulan kavramsal kategori-metafor eşleştirmesi ile alan uzmanının oluşturulduğu kavramsal kategori-metafor eşleştirmesi Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği “Güvenirlik = $[\text{Görüş Birliği}/(\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})]$ ” formülü ile kıyaslanmış ve Güvenirlik = $[103 / (103 + 5)] \times 100 = 95$ olarak hesaplanmıştır. Uzman ve araştırmacılar arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda güvenilirlik sağlanmış olur (Miles ve Huberman, 1994). Bu çalışmada güvenilirlik %95 olarak hesaplandığı için verilerin analizi açısından çalışma güvenilir olarak nitelendirilebilir.

Nicel veri analizi: 108 metafor 12 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Her bir kavramsal kategorinin yüzdeleri hesaplanarak verilmiş ve metaforların kavramsal kategorilere dağılımını gösteren tablolarda frekansları belirtilmiştir. Frekanslar tekrarlanma sıklığı olarak ifade edilmiştir.

Bulgular

Bulgular çalışma sorularının sırasına göre sunulmuştur. Buna göre Tablo 2’de çalışma grubunda yer alan ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin işbirliği kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar yer almaktadır.

Tablo 2. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin İşbirliği Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Metaforlar (n)*
Yardımlaşma (8), dayanışma (5), mutluluk (5), beraberlik (4), birlik beraberlik (4), dostluk (4), arkadaş (3), kardeş (3), kardeşlik (3), yardım etmek (3), yardımlaşmak (3), aile (2), fikir üretmek (2), futbol takımı (2), güç (2), güven (2), hayat (2), karınca (2), zaman (2), anlayışlı kardeşler (1), anne (1), arı (1), arılar (1), başarı (1) beraberlik kelimesinin tanımı (1), beyin (1), bir kimseye güvenmek (1), bir yemek (1), birlik ve beraberlik (1), birlikte çalışmak (1), bulutlar (1), çatal bıçak (1), çiçek (1), eğlence (1), futbol (1), dostluk, sevgi (1), dünyanın ihtiyacı (1), grup (1), güçlenme (1), güç ve arkadaşlık (1), hafiflemek (1), hayatımız (1), hazine (1), iyilik (1), kalem kağıt (1), kardeş, arkadaş, dost (1), kardeşlik, dostluk (1), kitap okumak (1), yardımlaşma kelimesinin anlamı (1), organlarımız (1), pasta (1), sabır (1), sevgi (1), su (1), takım (1), toprak (1), takım çalışması (1), unutulmazlık (1), üretim (1), yardım severlik (1), okul (1), yenilmezlik (1), yıldız (1), zincir (1)

*Metaforun tekrarlanma sıklığı

Tablo 2 incelendiğinde, 108 ilkokul 4. sınıf öğrencisinin işbirliği kavramına yönelik 64 farklı metafor geliştirdikleri görülmektedir. Sırasıyla en fazla yardımlaşma (8), dayanışma (5), mutluluk (5), beraberlik (4), birlik beraberlik (4) ve dostluk (4) metaforları geliştirilmiştir.

Araştırmanın ikinci sorusu olan işbirliği kavramına yönelik ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin geliştirdiği metaforların hangi kavramsal kategoriler altında toplandığına yönelik bulgular Tablo 3’te sunulmuştur. Bu doğrultuda metaforların kavramsal kategorilerine ve kavramsal kategorilere ait yüzdelere yer verilmiştir.

Tablo 3. İşbirliği Kavramına Yönelik Metaforların Toplandığı Kavramsal Kategoriler

Kategori adı	Yüzde (%)	Kategori adı	Yüzde (%)
Değer olarak	43,2	Nesne olarak	4,5
Dayanışma olarak	9,9	Fikir üretme olarak	3,6
Duygu olarak	8,1	Kişi olarak	2,7
Kolaylaştırıcı olarak	8,1	Spor olarak	2,7
Ön şart olarak	7,2	Vazgeçilmez öge olarak	2,7
Sosyal yapı olarak	5,4	Doğa Unsuru olarak	1,9

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin işbirliği kavramına yönelik oluşturdukları 64 farklı metafor ortak özellikleri bakımından 12 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Bu

kavramsal kategorilerin yaklaşık yüzdelik oranları; değer olarak (%43), dayanışma olarak (%10), duygu olarak (%8), kolaylaştırıcı olarak (%8), ön şart olarak (%7), sosyal yapı olarak (%5), nesne olarak (%5), fikir üretme olarak (%4), kişi olarak (%3), spor olarak (%3), vazgeçilmez öge olarak (%3) ve doğa unsuru olarak (%2) işbirliği şeklinde sıralanmaktadır. En çok metafor üretilen kavramsal kategori “değer olarak işbirliği” iken en az metafor üretilen kavramsal kategori ise “doğa unsuru olarak işbirliği” kavramsal kategorisidir. Öğrencilerin geliştirdikleri kavramsal kategorilerde bulunan metaforlar incelendiğinde aşağıdaki veriler elde edilmiştir. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin işbirliği kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlardan oluşan kavramsal kategoriler ve bu kavramsal kategorilerde yer alan metaforların dağılımı tekrarlanma sıklıkları ile birlikte Tablo 4’te gösterilmektedir.

Tablo 4. İşbirliği Kavramına Yönelik Metaforların Kavramsal Kategorilere Dağılımı

Kavramsal Kategori Adı (n)	Temel Özellikler	Metaforlar
1. Değer olarak	İşbirliğini bir toplumun veya grubun kendine mal ettiği ilke ya da inançlar ve yaşadığı topluma ait değerler olarak ifade eden metaforları içerir.	Yardımlaşma (6), dostluk (4), dayanışma (3), kardeş (3), yardımseverlik (3), kardeşlik (2), yardımlaşmak (2), karınca (2), birlik beraberlik (2), beraberlik (2), kardeşlik, dostluk (1), arkadaşlık (1), kardeş, arkadaş, dost (1), dünyanın ihtiyacı (1), anlayışlı kardeşler (1), çatal bıçak (1), organlarımız (1), takım (1), arkadaş (1), beyin (1), arı (1), arkadaşlık ve dostluk (1), birlik ve beraberlik (1), yardımlaşma kelimesinin anlamı (1), beraberlik kelimesinin tanımı (1), yardım etmek (1), iyilik (1), arılar (1), dostluk, sevgi (1), birlikte çalışma (1), sabır (1)
2. Duygu olarak	İşbirliğini bu süreçte hissedilen duyguyu göz önüne alarak ifade eden metaforları içerir.	Mutluluk (5), güven (1), unutulmazlık (1), sevgi (1) eğlence (1)
3. Dayanışma olarak	İşbirliğini başarılması zor işlerin birbirlerinden destek alarak üstesinden gelineceği ile ilişkilendiren metaforları içerir.	Berberlik (2), güç (2), başarı (1), birlik, beraberlik (1), güç ve arkadaşlık (1), güçlenme (1), yardımlaşmak (1), dayanışma (1), yenilmezlik (1)
4. Kolaylaştırıcı olarak	İşbirliğini güçlükleri kolay bir duruma getirmeye çalışmak ile ilişkilendiren metaforları içerir.	Zaman (2), birlik beraberlik (2), beraberlik (1), takım çalışması (1), anne (1), hafifletmek (1), yardımlaşma (1)
5. Ön şart olarak	İşbirliğini bazı ön şartlar gerektirmesi ve bazı şartlarla ortaya çıkması yönü ile ifade eden metaforları içerir.	Yardım etmek (1), kalemle kâğıt (1), güven (1), bir kimseye güvenmek (1), yardımlaşmak (1), hayat (1), dostluk (1)
6. Sosyal yapı olarak	İşbirliğini sosyal yapıyı oluşturan toplumun bir parçası ile ilişkilendiren metaforları içerir.	Aile (2), hayat (2), beraberlik (1), grup (1), yardımlaşma (1)
7. Nesne olarak	İşbirliğini hacmi ve kütlesi olan cansız varlıklar, onlara yüklenen görevler ve insanlara etkileri ile ilişkilendiren metaforları içerir.	Okul (1), zincir (1), hazine (1), çiçek (1), toprak (1)
8. Fikir üretme olarak	İşbirliğini kişilerin bir araya gelerek fikir alışverişinde bulunmaları ve yeni düşünceler geliştirmeleri ile ilişkilendiren metaforları içerir.	Fikir üretmek (2), üretim(1), kitap okumak (1)

9. Kişi olarak	İşbirliğini bireylerin üstlendikleri rol ve görevleri ile ilişkilendiren metaforları içerir.	Arkadaş (2), kardeş (1)
10. Spor olarak	İşbirliğini sporun bir parçası ile ilişkilendiren metaforları içerir.	Futbol takımı (2), futbol (1)
11. Vazgeçilmez öge olarak	İşbirliğini hayatın tamamlayıcı bir parçası olarak ifade eden metaforları içerir.	Bir yemek (1), su (1), pasta (1)
12. Doğa unsuru olarak	İşbirliğini doğada bulunan unsurlar ile ilişkilendiren metaforları içerir.	Bulutlar (1), yıldızlar (1)

1. Değer Olarak İşbirliği Kavramsal Kategorisinde Yer Alan Metaforun Dağılımı

Bu kavramsal kategoride 50 öğrenci tarafından ve 31 farklı metafor geliştirildiği görülmektedir. Bu kategoride en çok tekrarlanan metaforlar yardımlaşma (6) ve dostluk (4) metaforlarıdır. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde yardımlaşma metaforu için **108EÖ**'nün "*İnsan birbirine yardım ederek işbirliği yapar.*" dostluk metaforu için **8EÖ**'nün "*Birbirimize yardım etmiş oluruz ve birbirimizle dost oluruz ve o da sana yardım eder.*", yardımseverlik metaforu için **43EÖ**'nün "*İşbirliği yapmak için yardımsever olmak gerekir. İşbirliği yaparken herkes birbirine gönüllü yardım eder.*" ifadeleri dikkat çekici bulunmuştur.

2. Duygu Olarak İşbirliği Kavramsal Kategorisinde Yer Alan Metaforun Dağılımı

Bu kavramsal kategoride 9 öğrenci tarafından ve 5 farklı metafor geliştirildiği görülmektedir. Bu kategoride en çok tekrarlanan metafor mutluluk (5) metaforudur. Bu metaforun gerekçesi incelendiğinde mutluluk metaforu için **82KÖ**'nün "*İşbirliği yapınca bütün zor işler kolaylaşır yardımlaşmayı, işbirliği yapmayı arkadaş olmayı anlatıyor. Örneğin; Arkadaşım Eslen kedisine kulübe yapmak istiyor ve benden yardım istiyor. Bende ona yardım edip işbirliği ile çabucak bitirip arkadaşına yardım ettiğim için çok seviniyorum.*", **81EÖ**'nün "*Yardımlaşınca birbirimizi mutlu ederiz.*" ifadeleri unutulmazlık metaforu için ise **22EÖ**'nün "*İşbirliği ile yaptığın işten çok zevk alırsın ve unutmazsın.*", ifadesi dikkat çekici bulunmuştur.

3. Dayanışma Olarak İşbirliği Kavramsal Kategorisinde Yer Alan Metaforun Dağılımı

Bu kavramsal kategoride 11 öğrenci tarafından ve 9 farklı metafor geliştirildiği görülmektedir. Bu kategoride en çok tekrarlanan metaforlar beraberlik (2) ve güç (2) metaforlarıdır. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde güç metaforu için **55EÖ**'nün "*İşbirliği yapınca kimse önümüzde duramaz.*", birlik beraberlik metaforu için **16KÖ**'nün "*Birlikten kuvvet doğar.*", güçlenme metaforu için **98KÖ**'nün "*El ele vererek güçlenir ve işbirliği yapmış oluruz.*", başarı metaforu için **83KÖ**'nün "*Bir kişi işi yapamadı ama arkadaşı yapabilir. Arkadaşının yapamadığı bir işi sen yapabilirsin. Bu böyle devam eder. Böylece yapılmadık iş kalmaz. Çalışmada da başarı sağlanır ve herkesin katkısı bulunur. İşbirliği böylece sağlanmış olur.*", beraberlik metaforu için **46KÖ**'nün "*Berberlikle her şeyin üstesinden gelinir. İş birliğinde de çözüm yolu bulunarak beraber her şeyin üstesinden gelinir.*" ifadeleri dikkat çekici bulunmuştur.

4. Kolaylaştırıcı Olarak İşbirliği Kavramsal Kategorisinde Yer Alan Metaforun Dağılımı

Bu kavramsal kategoride 9 öğrenci tarafından ve 7 farklı metafor geliştirildiği görülmektedir. Bu kategoride en çok tekrarlanan metaforlar zaman (2) ve birlik beraberlik (2) metaforlarıdır. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde yardımlaşma metaforu için **49EÖ**'nün "*Zaman bizim için önemlidir ve işbirliği yapınca işlerimizi daha kolay bitiririz ve zaman kazanırız.*" birlik beraberlik metaforu için **23EÖ**'nün "*Birlik beraberlik sağlandığında işleri daha kolay yaparız.*" hafiflemek metaforu için **60KÖ**'nün "*Üzerimizdeki yükü azaltır.*" ifadeleri dikkat çekici bulunmuştur.

5. Ön Şart Olarak İşbirliği Kavramsal Kategorisinde Yer Alan Metaforun Dağılımı

Bu kavramsal kategoride 7 öğrenci tarafından ve 7 farklı metafor geliştirildiği görülmektedir. Kalem kağıt metaforunun gerekçesi incelendiğinde **28KÖ**'nün "*Kalem kağıtsız yazı yazamaz işbirliği de aynı onun gibi başka biri olmadan yapılmaz.*", güven metaforu için **65EÖ**'nün "*Herkes iş birliği yaparken birbirine güvenir. Güven olmadan iş birliği olmaz.*", yardım etmek metaforu için ise **38EÖ**'nün "*İş birliği yardım etmeden olmaz. İki birlikte anlamlıdır.*" ifadeleri dikkat çekici bulunmuştur.

6. Sosyal Yapı Olarak İşbirliği Kavramsal Kategorisinde Yer Alan Metaforun Dağılımı

Bu kavramsal kategoride 7 öğrenci tarafından ve 5 farklı metafor geliştirildiği görülmektedir. Bu kategoride en çok tekrarlanan metaforlar aile (2) ve hayat (2) metaforlarıdır. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde aile metaforu için **9EÖ**'nün "*Aileler hep işbirliği içindedir, birbirine yardım eder, hiçbir zaman yarı yolda bırakmaz.*", **7EÖ**'nün "*Ailede olduğu gibi birlikteliğimiz artar, hiç ayrılmayız ve birbirimize yardım ederiz.*" ifadeleri hayat metaforu için ise **15KÖ**'nün "*İşbirliği hayatımızdan hiç eksik olmuyor.*" ifadesi dikkat çekici bulunmuştur.

7. Nesne Olarak İşbirliği Kavramsal Kategorisinde Yer Alan Metaforun Dağılımı

Bu kavramsal kategoride 5 öğrenci tarafından ve 5 farklı metafor geliştirildiği görülmektedir. Zincir metaforunun gerekçesi incelendiğinde **50KÖ**'nün "*Her kişinin bir görevi vardır, açıkçası herkes görevini güzel yapınca bir zincir ortaya çıkar. Yapmayan olursa eksiklikler oluşur, zincir kopar.*", toprak metaforu için **86KÖ**'nün "*Toprak en değerli şeydir. İnsanlarda toprak gibi iş birliği yaparlar.*", okul metaforu için **30EÖ**'nün "*Sınıfları bir araya getirir. İş birliğinin de insanları bir araya topladığı gibi.*" ifadeleri dikkat çekici bulunmuştur.

8. Fikir Üretme Olarak İşbirliği Kavramsal Kategorisinde Yer Alan Metaforun Dağılımı

Bu kavramsal kategoride 4 öğrenci tarafından ve 3 farklı metafor geliştirildiği görülmektedir. Bu kategoride en çok tekrarlanan metafor fikir üretmek (2) metaforudur. Bu metaforun gerekçesi incelendiğinde fikir üretmek metaforu için **42KÖ**'nün "*Birbirimizden fikir almazsak işbirliği diye yapacağımız şey ortaya çıkmaz. İşbirliğinde yaptığımız şeyler fikirlerle ortaya çıkabilir.*", üretim metaforu için **58EÖ**'nün "*İşbirliği yaparken fikir üretiriz.*" ifadeleri dikkat çekici bulunmuştur.

9. Kişi Olarak İşbirliği Kavramsal Kategorisinde Yer Alan Metaforun Dağılımı

Bu kavramsal kategoride 3 öğrenci tarafından ve 2 farklı metafor geliştirildiği görülmektedir. Bu kategoride en çok tekrarlanan metafor arkadaş (2) metaforudur. Bu metaforun gerekçesi incelendiğinde arkadaş metaforu için **71KÖ**'nün "*Arkadaş gibi bize bilgileri aktarır.*", arkadaş metaforu için **94EÖ**'nün "*İş birliğinde insanlar birbirine arkadaşça davranır.*", kardeşlik metaforu için **25KÖ**'nün "*O kadar güzeldir ki yapılmaya doyulmaz, kardeşe doyulmadığı gibi.*" ifadeleri dikkat çekici bulunmuştur.

10. Spor Olarak İşbirliği Kavramsal Kategorisinde Yer Alan Metaforun Dağılımı

Bu kavramsal kategoride 3 öğrenci tarafından ve 2 farklı metafor geliştirildiği görülmektedir. Bu kategoride en çok tekrarlanan metafor futbol takımı (2) metaforudur. Bu metaforun gerekçesi incelendiğinde futbol takımı metaforu için **13EÖ**'nün "*Takım 11 kişidir. Futbolcular birbirine pas verir ve pas vermek de işbirliğidir. Takımda bundan yararlanır ve işbirliği olur.*", futbol metaforu için **4EÖ**'nün "*Paslaşarak gol atarlar.*", futbol takımı

metaforu için 37KÖ'nün "Takım üyeleri birlikte hareket eder." ifadeleri dikkat çekici bulunmuştur.

11. Vazgeçilmez Öge Olarak İşbirliği Kavramsal Kategorisinde Yer Alan Metaforın Dağılımı

Bu kavramsal kategoride 3 öğrenci tarafından ve 3 farklı metafor geliştirildiği görülmektedir. Pasta metaforunun gerekçesi incelendiğinde 51EÖ'nün "Herhangi bir malzemesi olmadan tamamı oluşmaz. İşbirliğide bunu gibidir, herhangi bir kişi eksik olduğunda işimizi tamamlayamayız.", bir yemek metaforu için 14EÖ'nün, "Bir malzemesi eksik olursa yemek maf olur ve de bozular.", su metaforu için 29KÖ'nün "İş birliği su gibi değerlidir." ifadeleri dikkat çekici bulunmuştur.

12. Doğa Unsuru Olarak İşbirliği Kavramsal Kategorisinde Yer Alan Metaforın Dağılımı

Bu kavramsal kategoride 2 öğrenci tarafından ve 2 farklı metafor geliştirildiği görülmektedir. Yıldız metaforunun gerekçesi incelendiğinde 91KÖ'nün "Gökyüzünü gece olunca birlikte ay ile beraber parlatırlar.", bulutlar metaforu için 88KÖ'nün "Onlarda yardımlaşarak yağmur yağdırır." ifadeleri dikkat çekici bulunmuştur.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonucunda 108 ilkokul 4. sınıf öğrencisinin işbirliği kavramına yönelik toplam 64 farklı metafor geliştirdikleri görülmüştür. Bu metaforlardan 12 kavramsal kategori oluşmuştur. Kavramsal kategorilerin tamamının olumlu metaforlardan oluştuğu görülmüştür. Bu sonuç işbirliğinin araştırmaya katılan öğrenciler tarafından olumlu olarak algılanan bir kavram olduğunu göstermektedir. Öğrencilerde işbirliği kavramına yönelik olumsuz bir algının olmaması işbirlikli çalışmalar teşvik edilirken algısal bir sorunun yaşanmayacağına göstergesi olarak kabul edilebilir. Elde edilen sonuçlara göre daha önce grup çalışması yapmış 96 öğrenci işbirliğine yönelik metafor geliştirmişken daha önce grup çalışması yapmamış 12 öğrencinin de işbirliğine yönelik metafor geliştirebildikleri ortaya çıkmıştır. Bu durum işbirliğinin sadece sınıfta yapılan grup çalışmalarıyla sağlanmadığının günlük hayatta ve toplumsal yapıda da önemli bir yerinin olduğunun bir göstergesidir.

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin geliştirdikleri metaforlara göre oluşturulan kavramsal kategoriler incelendiğinde en fazla değer olarak işbirliği kavramsal kategorisine yönelik metafor geliştirilirken, en az ise doğa unsuru olarak işbirliği kavramsal kategorisine yönelik metafor geliştirildiği görülmektedir. Kavramsal kategorilerin temel özellikleri belirtilerek literatürde yer alan çalışmalar ile tartışılmıştır.

Değer olarak işbirliği kavramsal kategorisi işbirliğini bir toplumun veya grubun kendine mal ettiği ilke ya da inançlar ve yaşadığı topluma ait değerler olarak ifade eden metaforları içermektedir. İnsanlar karşılaştıkları sorunlara çözüm üretirken değerler etik olarak hareket etmeleri için önemlidir (Kale, 2007). Değerler insanların yaşamlarının kolaylaşması ve toplum içerisinde tehlike arz etmeksizin hayatını idame etmesini sağlayan toplumsal davranış kalıplarıdır (Özkan, 2010). Bir ulusa mal olmuş değerler, o toplumun var olması ve var olan değerlerini gelecek nesillere aktarabilmesi için korunması gereken önemli etkenlerdir. Çünkü değerlerin bir ulusun birlik ve beraberlik duygusunun gelişmesinde ve ayakta durmasında önemli katkısı vardır (Cüro ve Gömleksiz, 2011). Bu yönüyle işbirliğinin değerler ile ilişkili bulunması hem bu çalışmanın hem de literatürde yer alan diğer çalışmaların vurguladığı bir özellik olmuştur.

Duygu olarak işbirliği kavramsal kategorisi işbirliğini bu süreçte hissedilen duyguyu göz önüne alarak ifade eden metaforları içermektedir. Lara ve Reparaz'a (2007) göre işbirliği ile yapılan çalışmalarda duyuşsal özelliklere bakıldığında öğrenciler arasında olumlu ilişkiler geliştirir, sevgi ve güven duygularını geliştirir, birbirlerine saygı duymayı öğrenirler,

sorumluluğu paylaşmayı öğrenirler ve işbirliğinden mutluluk duyarlar. Öğrencilerin psiko-sosyal gelişimlerinde ve duyuşsal özelliklerinde işbirliği önemli katkılar sağlamaktadır (Senemoğlu, 2012). Öğrencilerin işbirliği sürecinde öğrenirken aynı zamanda eğlendikleri ve dolayısıyla akademik başarılarının da arttığı çeşitli araştırmalarda da belirtilmiştir (Doymuş ve Karadeniz, 2015; Çavdar ve Doymuş, 2016; Koç ve Şimşek, 2016; Gök, Doğan, Doymuş ve Karaçöp, 2009; Camnalbur ve Bayraktar, 2018; Özdoğan, 2008; Buluç ve Gümüş, 2007; Artut ve Erkoç, 2016). Bu yönüyle işbirliğinin duygu ile ilişkili bulunması hem bu çalışmanın hem de literatürde yer alan diğer çalışmaların vurguladığı bir özellik olmuştur. Öğrencilerin işbirliği kavramı algılarında yer alan duygular dikkate alındığında bunların eğlenme ve motivasyonla ilgili olduğu görülmektedir. Bu nedenle işbirlikli öğrenmelerin bu duygular sayesinde eğlenerek ve yüksek motivasyon ile gerçekleşeceği söylenebilir.

Dayanışma olarak işbirliği kavramsal kategorisi işbirliğini başarılması zor işlerin birbirlerinden destek alarak üstesinden gelineceği ile ilişkilendiren metaforları içermektedir. Uğurlu'ya (2010) göre birimiz hepimiz, hepimiz birimiz anlayışı iş birlikli öğrenmenin pozitif bağımlılık ögesiyle örtüşmektedir. Bu yönüyle işbirliğinin güç ile ilişkili bulunması hem bu çalışmanın hem de literatürde yer alan diğer çalışmanın vurguladığı bir özellik olmuştur. İşbirliğinin öğrenciler tarafından dayanışma olarak algılanmasının ileriki yaşamlarında karşılaştıkları güçlükleri işbirliği ile aşmalarını sağlamaları bakımından önemli bir sonuç olduğu söylenebilir.

Sosyal yapı olarak işbirliği kavramsal kategorisi işbirliğini sosyal yapıyı oluşturan toplumun bir parçası ile ilişkilendiren metaforları içermektedir. Bireylerin empati duygusunu geliştirerek sosyal çatışmaların azalmasını sağlayan iş birlikçi öğrenme aynı zamanda demokratik bir ortamın sağlanması için davranışların oluşmasına, gelişmesine ve bireylerin toplumsallaşma sürecine katkıda bulunur (Savaş, 2011). Bu yönüyle işbirliğinin sosyal yapı ile ilişkili bulunması hem bu çalışmanın hem de literatürde yer alan diğer çalışmanın vurguladığı bir özellik olmuştur.

Fikir üretme olarak işbirliği kavramsal kategorisi işbirliğini kişilerin bir araya gelerek fikir alışverişinde bulunmaları ve yeni düşünceler geliştirmeleri ile ilişkilendiren metaforları içermektedir. Leikin ve Zaslavsky'e (1999) göre işbirliğinin güçlü yanı öğrencilerin fikir alışverişinde bulunarak, plan yaparak, çözümler önererek, alternatif bakış açılarına teşvik ederek öğrenciler arasında etkileşimi sağlamasıdır. Wehrs'e (2011) göre işbirliği öğrencinin fikir üretmesini, bireysel öğrenme çıktılarını üretmede etkili geniş alternatiflere ulaşmasını ve ürün üretmek için bilgi kullanımını giderek artırır. Akdeniz ve Tarım'a (2003) göre ise işbirliği öğrenciyi düşünen, üreten ve paylaşan konumuna getirmektedir. Bu yönüyle işbirliğinin fikir üretme ile ilişkili bulunması hem bu çalışmanın hem de literatürde yer alan diğer çalışmaların vurguladığı bir özellik olmuştur.

Spor olarak işbirliği kavramsal kategorisi işbirliğini sporun bir parçası ile ilişkilendiren metaforları içermektedir. İyi bir öğrenme ortamı sağlayan yedi ilkedен birisi öğrenciler arası işbirliğidir. Bilginin kalıcılığında yalnız hareket etmekten ziyade takım çalışması etkililiği daha da artırır. Rekabetten çok beraber hareket etmek önemlidir. Bu da katılımı artırır ve paylaşımı çoğaltır (Chickering ve Gamson, 1987). Bu yönüyle işbirliğinin rekabetten çok beraber hareket etme yönünün vurgulanması hem bu çalışmanın hem de literatürde yer alan diğer çalışmanın vurguladığı bir özellik olmuştur. Bu nedenle aşırı rekabetçi ortamların olumsuz etkilerinin giderilmesi için işbirlikli çalışmalar önerilebilir.

Öneriler

Öğretmenler yapılan bu tür çalışmalardan elde edilen bilgilere bakarak işbirliğinin öğrenciler için ne ifade ettiğini öğrenebilirler. Okul kültürüne işbirliğinin yansıtılması amacıyla yapılacak olan çalışmalarda elde edilen bilgilerden yola çıkılarak etkinlikler düzenlenebilir. Gelecekteki eğitim-öğretim faaliyetlerinde işbirliğinin öğrenciler üzerindeki etkisi göz önüne alınarak derslere katkı sağlanabilir. Dayanışma olarak işbirliği kavramsal kategorisinde yer alan metaforlardan hareket edilerek okullarda yapılan kermeslerde öğrencilere görevler verilerek işbirliği yaparak içinde buldukları kuruma katkı sağlamayı öğrenebilirler.

Bu çalışmada elde edilen kavramsal kategorilerden yararlanılarak işbirliğine yönelik yapılacak çalışmalar ile öğrencilerin işbirliği kavramını anlamaları, içselleştirmeleri aynı zamanda bunu günlük yaşamlarında kullanmaları ve sorunların çözümünde birer araç olarak görmeleri sağlanabilir. Dayanışma olarak işbirliği ve nesne olarak işbirliği kavramsal kategorisinde yer alan metaforlardan hareket edip atıkların geri dönüşümünü sağlayarak öğrenciler işbirliği ile buldukları kuruma ve çevreye katkı sağlamayı öğrenebilirler.

Bu çalışmadan elde edilen kavramsal kategoriler sınıf öğretmenlerinin işbirliği kavramı ile ilgili öğrencilerin eksikliklerini belirleyerek bu konuda öğrencilerin eksikliklerini giderecek etkinlikler hazırlamalarına yardımcı olabilir.

Yapılan bu metafor çalışmasında işbirliği kavramının öğrenciler tarafından nasıl algılandığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. İşbirliği kavramına yönelik öğrencilerin algılarındaki pozitif duygulardan yola çıkarak öğretim programları ve öğretmenlerin planlamalarında işbirlikli öğrenme süreçlerine daha çok yer verilmesi teşvik edilmelidir. Ayrıca öğrencilerin işbirliğine yönelik algıları göz önünde bulundurularak akademik başarı, tutum ve motivasyonları ile ilgili etkinlikler tasarlanabilir.

Kaynakça

- Açıkgöz, K. Ü. (1992). *İşbirlikli öğrenme kuram araştırma uygulama*. Malatya: Uğurel Matbaası.
- Akbuğa, S. (2009). *İlköğretim 4. sınıf matematik dersinde işbirlikli öğrenme ilkelerine göre yapılandırılmış grup etkinliklerinin öğrenci erişimi ve tutumlarına etkisi*. (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Akçay, N. O. ve Doymuş, K. (2012). The effects of group investigation and cooperative learning techniques applied in teaching force and motion subjects on students' academic achievements. *Journal of Educational Sciences Research, International E-Journal* 2(1).
- Akdeniz, F. ve Tarım, K. (2003). İlköğretim matematik dersinde kubaşık öğrenme yönteminin kullanılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 24.
- Arslan, A. ve Zengin, R. (2016). The effect of cooperative learning method on attitudes of students related to science teaching laboratory practice lesson. *İnönü University Journal of the Faculty of Education*. 17(2),37-49.
- Artut, P. D. ve Erkoç, A. (2016). Küme destekli bireyselleştirme tekniğinin 8. sınıf öğrencilerinin geometri başarılarına ve kalıcılığa etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Ankara.
- Aydıntan, S. ve Ünlü, M. (2011). İşbirlikli öğrenme yönteminin 8. sınıf öğrencilerinin matematik dersi "permütasyon ve olasılık" konusunda akademik başarı ve kalıcılık düzeylerine etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,12(3), 1-16.
- Batdı, V. (2013). İşbirlikli öğrenmenin yabancı dil öğretimindeki önemine ilişkin öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1).
- Baydar, H. E. ve Cumhuri, F. (2017). İşbirlikli öğrenme yönteminin ebob-ekok konusu öğretimindeki etkililiği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(5), 1663-1680.
- Buluç, B. ve Gümüş, O. (2007). İşbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının türkçe dersinde akademik başarıya etkisi ve öğrencilerin derse ilgisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (49), 7-30.
- Büyükkaragöz, S.S. ve Çivi, C. (1999). *Genel öğretim metodları*. Öğretimde Planlama Uygulama. İstanbul: Beta Yayınları.
- Camnalbur, M. ve Bayraktar, D. M. (2018). İşbirlikli öğrenmenin akademik başarı üzerine etkisi: bir meta-analiz çalışması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 1149-1172.
- Capar, G. ve Tarım, K. (2015). Efficacy of the cooperative learning method on mathematics achievement and attitude: a meta-analysis research. *Educational Sciences. Theory & Practice*, 15(2) • 553-55.

- Chickering, A. W. & Gamson, Z. F. (1987). Seven principles for good practice in undergraduate education. *AAHE bulletin*, 3, 7.
- Cüro, E. ve Gözleksiz, M. N. (2011). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 10.12.2018. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>.
- Çavdar, O. ve Doymuş, K. (2016). İyi bir eğitim ortamı için yedi ilkenin işbirlikli öğrenme yöntemi ile kullanılmasının fen ve teknoloji dersinde başarıya etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Nisan 20 (2): 441-466.
- Dede, C. (2009). Comparing frameworks for 21st century skills. in j. bellanca & r. brandt, eds, *21st Century Skills*, (pp.51-76). Bloomington, IN: Solution Tree Pres.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2015). *Metaforlar/Hayat, Anlam ve Dil*, çev. Gökhan Yavuz Demir, 2. Baskı. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Demirci, C. (2010). Cooperative learning approach to teaching science. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)* Issue:40.
- Demirel, Ö. (2007). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğretme Sanatı*. Ankara:Pegem A Yayıncılık.
- Doymuş, K. ve Karadeniz, Y. (2015). Fen ve teknoloji öğretmenlerinin işbirlikli öğrenme modeli sınıfta uygulamaları ve elde edilen sonuçların değerlendirilmesi: Iğdır il örneği 1. *Kafkas Üniversitesi, e – Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1).
- Doymuş, K. ve Okumuş, S. (2018). İyi bir eğitim ortamı için yedi ilkenin işbirlikli öğrenme ve modellerle birlikte uygulanmasının 6. sınıf öğrencilerinin fen başarısına etkisi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(25).
- Doymuş, K., Şimşek, Ü. ve Bayrakçeken S. (2004). İşbirlikçi öğrenme yönteminin fen bilgisi dersinde akademik başarı ve tutuma etkisi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi TÜFED-TUSED* 1(2), 110-114.
- Erden, M. (1998). Öğrenciler arasındaki işbirliğine dayalı öğretim teknikleri. *Eğitim ve Bilim*, 12(68).
- Fullan, M. (2013). *Great to excellent: Launching the next stage of Ontario's education agenda*. Toronto: Ontario Ministry of Education.
- Gök, Ö., Doğan, A., Doymuş, K., ve Karaçöp, A. (2009). İşbirlikli öğrenme yönteminin ilköğretim öğrencilerinin akademik başarılarına ve fene olan tutumlarına etkileri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1).
- Kale, N. (2007). Nasıl bir değerler eğitimi? *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* (26–28 Kasım 2004), 313–322, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

- Kocakaya, S. ve Kotluk, N. (2015). 21. Yüzyıl becerilerinin gelişiminde dijital öykülemeler: ortaöğretim öğrencilerinin görüşlerinin incelenmesi. *Journal of Research in Education and Teaching*. Mayıs 4(2). Makale No: 36 ISSN: 2146-9199.
- Koç, Y. ve Şimşek, U. (2016). İşbirlikli öğrenme yöntemlerinin 7. sınıf “maddenin yapısı ve özellikleri ünitesi” üzerine etkisi. *Journal of Computer and Education Research* 4(7), 1-23. DOI: 10 18009/jcer.98387.
- Korkmaz, İ. ve Serin, M. K. (2018). İşbirliğine dayalı ortamlarda gerçekleştirilen üstbilişsel sorgulama temelli öğretimin ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin matematiksel problem çözme becerilerine etkisi. *Elementary Education Online*, 17(2), 510-531. 10.11.2018. <http://ilkogretim-online.org.tr> doi 10.17051/ilkonline.2018.418893.
- Laal, M., Laal, M. ve Kermanshahi, Z. K.(2012). 21st century learning; learning in collaboration. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 47, 1696 – 1701.
- Laal, M., Naseri, A.S., Laal, M. Ve Kermanshahi, Z. K. (2012). What do we achieve from learning in collaboration? 3rd World conference on learning. *Teaching and Educational Leadership. Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 93 (2013), 1427 – 1432.
- Lara, S. ve Reparaz, C. (2007). Effectiveness of cooperative learning:webquest as a tool the produce scientific videos. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, N. 13 Vol 5 (3), (pp: 731-756). ISSN: 1696-2095.
- Leikin, R. and Zaslavsky, O. (1999). Cooperative learning in mathematics. *The Mathematics Teacher*, 92(3), 240-246 . 10.10.2018. <http://www.jstor.org/stable/27970923>.
- Lucu, R. B. ve Marin, E. (2014). Authentic learning in adult education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 142 , 410 – 415. Available online at www.sciencedirect.com.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *An expanded source book qualitative data analysis*. (Second Edition). Thousand Oaks, California: Sage Publications. Seçkin Yayıncılık:Ankara.
- Partnership for 21st Century Skills. (2006, July). A state leader’s action guide to 21st century skills: A new vision for education. Tucson, AZ: Author. Available at www.p21.org/
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 281-326.
- Savaş, B. (2011). Öğrenme ve öğretim stratejileri. M. Arslan (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* 4. Baskı (122-148). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. (21. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Sünbül, A. M. (1996). Öğretmen niteliği ve öğretimdeki rolleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2(4), 597-608.
- Şen, Ş. ve Yılmaz, A. (2013). The effect of cooperative learning on conceptual change: a meta-analysis study. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*. 1 (2013) 21-32.
- Özkan, R. (2010). Türk eğitim sisteminde himayeci değerler: ilköğretim ders kitapları örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1124–1141.
- Özdoğan, E. (2008). *İşbirlikli öğrenme yönteminin ilköğretim 4. sınıf matematik öğretiminde öğrenci tutum ve başarısına etkisi: bilgisayar destekli işbirlikli öğrenme ve küme destekli bireyselleştirme tekniği. (Yüksek lisans tezi)*. Ege Üniversitesi, İzmir.
- TDK (2018). <http://www.tdk.gov.tr> adresinden 15.07.2018 tarihinde alıntılanmıştır.
- Trilling, B. ve Fadel, C. (2009). 21st century skills: learning for life in our times. San Francisco: Jossey-Bass.
- Uğurlu, S. (2010). *Developing critical thinking skills through cooperative learning*. A Thesis of Master of Arts in the Department of English Language Teaching in Çukurova University.
- Wehrs, W. (2011). An assessment of the effectiveness of cooperative learning in introductory information systems. *Journal of Information Systems Education*, 13(1),37-39.
- Yıldırım, A. ve Şimsek, H. (2016), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (10. Baskı). Ankara: Seckin Yayıncılık.
- Yıldız, V. (1999) Geleneksel Öğrenme İle İş birlikli Öğrenme Grupları Arasındaki Farklar *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(17), 155 – 163.